Než půjdeme do školy

RŮŽIČKOVÁ, M. *Než půjdeme do školy. Základy české znakové řeči pro děti předškolního věku. Společná učebnice pro děti, jejich rodiče, vychovatele a učitele.* **Praha: Septima, 2000. 128 s.**

Než půjdeme do školy je deklarováno jako druhý díl učebnice *Učíme se českou znakovou řeč*[1]. Autorka Marie Růžičková zde proto pokračuje ve způsobu prezentace ***znakové řeči*** – každá kapitola má *úvodní obrázek*, který má sloužit k procvičování osvojovaných znaků, krátký *úvodní text* a několik stran vlastních *znaků*.

Vedle *obrázku* vlastního provedení *znaku* (ilustrace Jan Žampach) najdeme většinou *obrázek věci* (ilustrace Věra Faltová), ke které se znak vztahuje. Tento **obrázek** však bohužel **občas nevystihuje sémantickou podstatu lexému** – např. samotnou ilustraci ke znaku VÍTAT je možné interpretovat více způsoby a pro dítě tak může obrázek děvčátka běžícího do babiččiny náruče znamenat například radost z kontaktu s babičkou. Stejně nejasná je ilustrace u znaků KŘESLO, LOUČIT SE nebo SMÍŘIT SE a mnoha dalších. **Mnoho pojmů** pak **ilustraci nemá vůbec**, jde většinou o těžko ilustrovatelné pojmy jako TÉCI,

MOCI, ZÁBST, ale občas chybí obrázek i u pojmu snadno ilustrovatelného jako např. KARNEVAL, TŘÍDA, ZAMILOVAT SE.

Každá lekce pak ve svém závěru má ještě *Cvičení pro rodiče* a *Cvičení pro děti*. Většinou jde o jednoduché věty, zřídka o souvětí, obsahující probrané lexémy. Podle těchto vět mají rodiče procvičovat svoji kompetenci ve ***znakové řeči***, není však doporučeno, podle jakého klíče to lze dělat. **Pokud bychom skládali znaky za sebe přesně podle pravidel české věty, ochudili bychom jak češtinu, tak vlastní znakový jazyk neslyšících o důležité prvky, nesoucí gramatický význam a osvětlující vztahy ve větě.** Šlo by o takzvanou ***znakovanou češtinu.*** **Vlastní *znakový jazyk* je možné naučit se zatím pouze kontaktem s neslyšící menšinou**, což sama autorka stejně jako v prvním díle zdůrazňuje. Její termín ***znaková řeč*** pro kód užívaný v neslyšící komunitě však není přesný. Správně bychom měli užívat termínu ***znakový jazyk***. Jde totiž o přirozený jazyk, systém s určitou slovní zásobou a určitými gramatickými pravidly. **Cvičení tak mohou být sice návodem, o čem si s dítětem povídat, ale nikoli cvičením k procvičení gramatiky.**

Na jakýsi výklad gramatiky aspirují stručné a poněkud vágní *výklady o stupňování přídavných jmen a příslovcí, záporných zájmenech a slovesném vidu* v kapitolách 2, 4 a 8. Pojednání o záporných zájmenech je vlastně pojednáním o *záporu ve znakovém jazyce* vůbec.

Kniha dohromady obsahuje, jak autorka uvádí v předmluvě, **700 nových znaků**. Po dokonalém osvojení všech pojmů z obou dvou dílů by tedy měli rodiče i jejich dítě znát **zhruba 1700 pojmů**. V předmluvě předchozího dílu autorka říká, že slovní zásoba zdravého čtyřletého dítěte je 2000 slov. Druhý díl se jmenuje *Než půjdeme do školy*, tzn. předpokládá zřejmě dítě přibližně pěti až šestileté. To však může z předkládaných dvou učebnic znát pojmů pouze 1700, což je o rovných 300 méně, než je běžné u dítěte mladšího řádově o jeden až dva roky. Proto se nám, vzhledem k autorčiným vlastním slovům, **nezdá název druhého dílu právě adekvátní** – mohl by zavádět k názorům o chudosti znakového jazyka. Znakovým jazykem, stejně jako jakýmkoli jiným jazykem, lze vyjádřit vše. Znakový jazyk je vysoce produktivní, a v tom je jeho bohatost.

Autorčina *Předmluva* a *Úvod* pak akcentují především pedagogické působení na dítě, důležitost předřečového období a s ním souvisejícího mimovolného učení, celostní rozvoj osobnosti a nutnost dostatku podnětů. Zároveň zrazuje rodiče od podceňování dítěte a má je k tomu, aby své dítě zahrnovali dostatkem podnětů. **Autorka sama uznává, že se z její učebnice rodiče nenaučí**

adekvátně znakovat, a zdůrazňuje hodnotu styku s neslyšící komunitou. Je skutečně nutné uvědomit si, že **tato učebnice je vlastně pouze zásobárnou znaků. Ale vlastní komunikaci není možno postavit pouze na *slovní zásobě*, komunikační kód je nutné osvojit si v *interakci*.**

Marína Holubová, Milena Najmanová

[1] Redakční poznámka: Kniha je také recenzována v tomto čísle ČDS.